

Missbruk och identitetsskapande

En litteraturstudie om missbrukande kvinnor

Ann-Charlotte Eriksson
2015

Filosofie kandidatexamen
Psykologi

Luleå tekniska universitet
Institutionen för ekonomi, teknik och samhälle

Sammanfattning

Missbruk av droger finns i alla samhällsklasser och förekommer bland personer i varierande åldrar. Missbruk skapar både sociala och medicinska skador för den som missbrukar, vilket gör att denna problematik är ett stort samhällsproblem. Arbetet baseras på en teori om skapandet av social identitet samt genussystemet. Syftet med detta examensarbete är att, genom en litteraturstudie, belysa hur missbrukande kvinnors sociala identitet påverkas av den omedelbara sociala kontexten samt hur kvinnors sociala underordning i samhället kan befästa ett destruktivt socialt identitetsskapande. Frågeställningarna var: Vad är huvuddragen i tidigare forskning vad gäller missbrukade kvinnors sociala interaktioner och identitetsskapande? Hur kan missbrukande kvinnors sociala identitetsskapande tolkas ur ett socialpsykologiskt perspektiv och ett genusperspektiv? Metoden för att samla in data var litteratursökning via Scopus, PsycINFO, ProQuest och Luleå tekniska universitets egen databas Primo. Resultatet visar att missbrukande kvinnors sociala identitetsskapande sker med en grupp, som består av andra missbrukare samt att det inom missbrukskulturen finns oskrivna regler som gör kvinnan underordnad mannen precis som i samhället i stort.

Nyckelord: missbruk, social identitet, kvinnor

Abstract

Drug abuse is found in all social classes and occurs among people of varying ages. Abuse creates both social and medical damages for those who abuse, which makes this problem a large social problem. In the thesis a theory about the creation of social identity and gender system is the basis. The purpose of this thesis is to, through a literature review, illustrate how addicted women's social identity is influenced by the immediate social context and how women's social subordination in society can consolidate a destructive social identity formation. The questions were: What are the main features of previous research regarding abuse of women's social interactions and identity formation? How can abusive women's social identity formation be interpreted from a social psychological perspective and a gender perspective? The methodology for collecting data was a literature search on Scopus, PsycINFO, ProQuest, and Luleå University's own database Primo. The results show that addicted women's social identity formation occurs with and within a group consisting of other drug users and that within the addiction culture there are unwritten rules, that make the women subordinate to men as in society at large.

Keywords: addiction, social identity, women

Innehållsförteckning

Inledning.....	1
Tidigare forskning.....	1
Social identitetsteori.....	1
Genussystemet.....	2
Syfte och frågeställningar.....	2
Metod.....	4
Litteratursökning.....	4
Analys.....	4
Resultat.....	5
Studie 1: Drug-abusing women in sweden: Marginalization, social exclusion and gender differences (Byqvist, 2006).....	5
Studie 2: Women and drug addiction: A historical perspective (Kandall & Kandall, 2010)....	6
Studie 3: Den flygande maran (Lander, 2003).....	7
Studie 4: Criminality among female drug abusers (Byqvist, 1999).	9
Studie 5: Drug use, prison, and the social constructions of femininity (Malloch, 1999).....	11
Studie 6: Girls Are Retarded When They're Stoned. Marijuana and the Construction of Gender Roles Among Adolescent Females (Warner, Weber, & Albanes, 1999).	13
Studie 7: Alcohol and other drug abuse among women (Lex, 1994).	14
Studie 8: Women who use injection drugs: The social context of risk (Whynot, 1998).....	16
Analys.....	17
Social identitet.	17
Genussystemet.....	18
Diskussion.....	20
Framtida forskning.....	21
Referenser.....	22

Inledning

Missbruk av droger finns i alla samhällsklasser och förekommer bland personer i varierande åldrar. Missbruk skapar både sociala och medicinska skador för den som missbrukar, vilket gör att denna problematik är ett stort samhällsproblem. Begrepp som alkoholism, narkomani, beroende, missbruk och överkonsumtion är ord, som bär på en uppsättning uttalade eller outtalade antaganden om orsakssamband bakom den enskilda individens problem (Heiling, 2004). Termen missbruk är vag och kulturbunden och exempelvis är det lagligt att röka hasch i Holland och Khatimport är lagligt i Storbritannien, men ingen av dessa är lagliga i Sverige (Allgulander, 2008). Missbruk utmärks av upprepat substansbruk, som gör att individen försummar sin roll på arbetet, i studier eller hemmet, exempelvis med ströfrånvaro och vanskötsel av barn och hushåll. Det kan innebära att individen kör bil eller maskiner påverkad och blir anhållen för störande beteende eller hamnar i slagsmål. Vid ett missbruk behöver det inte finnas några tecken på beroende, dvs. individen kan alltså vara missbrukare utan att vara beroende (Allgulander, 2008). Missbruk är ett tillstånd som innebär droganvändning med negativa konsekvenser, ofta av social karaktär, som exempelvis problem att finansiera missbruket, vilket, i sin tur, ofta leder till kriminalitet och impulsiva handlingar i beruset tillstånd (Kakko, 2011).

Tidigare forskning

Inom medicinen och samhällsvetenskapen finns omfattande forskning om missbruk, men den har huvudsakligen fokuserats på män (Bogren, 2011). Dessa studier har även legat till grund för konstruerandet av allmänna och könsneutrala teorier om alkohol- och drogmissbruk. En riktning i forskningen har varit att utveckla genusperspektivet och inkludera genus som en variabel, vilket dock verkar ha resulterat i ett jämförande mellan könen där det har kunnat konstateras att kvinnor i allmänhet dricker mindre än män. Analysen tenderar dock att stanna där, utan att gå vidare med att problematisera skillnaderna mellan könen (Bogren, 2011). Av deltagarna i studier som rör missbruk av olika typer av droger är 20-35% kvinnor, men dessa kvinnor har ofta en allvarigare missbruksproblematik och är mer marginaliserade. Tidigare har det antagits att kvinnor har samma missbruksmönster och upplevelser som män och i vissa studier har kvinnor enbart varit en subgrupp till männen, men en genusundersökning visar på att manligt missbruk inte längre är normen (Byqvist, 2006).

Social identitetsteori

Tajfels (1982) teori om social identitet behandlar upplevelsen av vilka vi är och består av en social och en personlig del. I identiteten ingår en jagbild och en självkänsla och med självkänsla menas värderingen av jagbilden, dvs. vår attityd till oss själva. Den sociala identiteten utgås även från de sociala grupper vi ingår i och förekommer enbart om dess medlemmar identifierar sig med gruppen, dvs. har gruppen hög status så får även vi en hög status. Resultatet blir att vi har alltför hög uppfattning om värdet av vår egen grupp och nedvärderar andra grupper. Om den personliga identiteten ifrågasätts övervärderas gruppen för att den sociala identiteten ska stärkas och den sociala identiteten stärker även den personliga identiteten. Tajfel (1982) menar att individer konstruerar sin identitet i relation till hur de identifierar sig själva som medlemmar av sociala grupper och eftersom individers identiteter är knutna till den sociala gruppen är det centralt att framhäva gruppens positiva egenskaper samt förstärka negativa egenskaper hos andra grupper. I identitetsprocessen kan tre steg urskiljas. Det första steget är att individer kategoriserar sig som del i en social grupp och tillskriver sig en social identitet, som skiljer individen från andra grupper. I det andra steget lär sig individen de stereotypa normer, som förknippas med denna identitet för att slutligen i det tredje steget tillskriva sig dessa normer. Det är dock viktigt att understryka att de karaktärsdrag som tillskrivs en grupp är flexibla och situationsanpassade, då de förhandlas av den sociala gruppens medlemmar. De gränser som sätts upp mellan olika grupper styr interaktionen mellan dess medlemmar och dessa gränser är

centrala, då de utgör ramarna inom vilka människors identitetsskapande äger rum. Det är denna gräns mellan "insiders" och "outsiders" som leder till utestängning och som även fryser flödet i de sociala relationerna (Tajfel, 1982).

Genussystemet

Hirdman(1988) menar att vi med genus sätter namn på de alltmer komplicerade kunskaper vi har om manligt och kvinnligt samt skapar en förståelse för hur dessa konstrueras. Ordet kan ses som en utveckling från begreppet könsroll via socialt kön till den moderna beteckningen genus. Genussystemet ska förstås som en dynamisk struktur, dvs. ett nätverk av processer, fenomen, föreställningar och förväntningar som ger upphov till ett slags mönster och regelbundenheter. Genussystemet är med andra ord en ordningsstruktur av kön och denna grundläggande ordning är förutsättningen för andra sociala ordningar. Ordningen av människor i genus har blivit basen för de sociala, ekonomiska och politiska ordningarna. Det som gör att vi kan tala om denna ordning på ett generellt och abstrakt plan är systemets två bärande principer eller logiker. Den första logiken är det såkallade I-särhållandets tabu, dvs. att manligt och kvinnligt inte bör blandas. Den andra är hierarkin, dvs. att mannen är norm. Normen för det normala och allmängiltiga är alltså mannen. Det är ur detta I-särhållande som den manliga normen legitimeras och detta utan att ifrågasättas. I-särhållandets lag återfinns överallt både i fysisk och psykisk ordning och strukturerar sysslor, platser och egenskaper:

Fysiskt – sysslor och platser

Psykiskt – egenskaper

I-särhållningens grunduttryck finns i arbetsfördelningen mellan könen och i föreställningen om vad som är manligt och vad som är kvinnligt. Att denna uppdelning blir meningsskapande är enkelt att förstå, eftersom en person orienterar sig i världen efter vilka platser, sysslor och sorter, som fördelats på grund av könet vilket innebär ett maktskapande. Genusskapandets historiskt och geografiskt lagrade föreställningar om vad man och kvinna är utgör den djupaste livsvärldsskapelsen. Varken män eller kvinnor föds in i detta han- eller hon-genus utan präglas och skapas till det, då det inte handlar om det psykosexuella identitetsskapandet utan om ett maktskapande. Meningsskapande och maktformande finns på flera nivåer: kulturellt, i tankefigurernas makt och i det sociala integrationsnivåerna samt på det individuella planet. I denna process är självfallet kvinnor medskapande varelser, då de är lika integrerade i detta system trots deras lägre sociala status. Varje tid och samhälle har något slags kontrakt mellan könen. Dessa kontrakt är osynliga och finns i alla typer av relationer mellan män/man och kvinnor/kvinna, enskilt såväl som socialt. Det handlar om hur män och kvinnor ska vara mot varandra i arbetet, i kärleken, i språkbruket och vilka kläder som används. Listan kan göras hur lång som helst på dessa osynliga kontrakt som finns mellan könen. Även kvinnors klasstillhörighet har betydelse för vilka sysslor, platser och egenskaper som tillskrivs henne även om detta har förändrats över tid finns denna syn kvar än idag. Dessa osynliga genuskontrakt går i arv från en generation till en annan genom att mamman introducerar dottern in i detta kontrakt mellan könen och pappan introducerar sonen. En viktig del i dessa kontrakt och system är att ju kraftigare I-särhållning mellan könen ju självklarare blir den manliga normen, utan att bli ifrågasatt (Hirdman, 1988).

Syfte och frågeställningar

Syftet med detta examensarbete är att belysa hur missbrukande kvinnors sociala identitet påverkas av den omedelbara sociala kontexten och hur kvinnors sociala underordning i samhället kan befästa ett destruktivt socialt identitetsskapande.

- Vad är huvuddragen i tidigare forskning vad gäller missbrukade kvinnors sociala interaktioner och identitetsskapande?
- Hur kan missbrukande kvinnors sociala identitetsskapande tolkas ur ett socialpsykologiskt perspektiv?
- Hur kan missbrukande kvinnors sociala identitetsskapande tolkas ur ett genusperspektiv?

Metod

Litteratursökning

För att finna tidigare forskning inom ämnet missbrukande kvinnor och identitetsskapande gjordes sökningar i databaserna PsycINFO, ProQuest och i Luleå tekniska universitets egen databas Primo. De sökord som användes var substance abuse, drug abuse, drug addiction among women, social identity samt social identitet i missbruk, missbrukande kvinnor, narkotikamissbruk och kvinnor som missbrukar.

När det var fastställt att det fanns tidigare forskning inom området gjordes litteratursökningar i Luleå tekniska universitets egen databas Primo och i databasen ProQuest. Där användes sökorden drug abuse among women, female drug use, missbrukande kvinnor, narkotika missbruk, social identitet och missbruk samt socialunderordning.

För att avgränsa arbetet användes inklusions- och exklusionskriterier. Inklusionskriterierna innebar att artiklar som hade genomgått vetenskaplig prövning, peer-review, och var skrivna på svenska eller engelska samt publicerade år 1994–2014 användes. Det som exkluderades var artiklar, som enbart behandlade män eller som enbart hade kvinnor som en subgrupp till männen.

Analys

Analysen bygger på begrepp hämtade från socialpsykologin samt på ett genusperspektiv inom ämnet psykologi. Dessa begrepp är social identitet, kvinnors missbruk och sociala underordning och utgör därmed ”dimensioner” för att förklara problematiken. Syftet med analysen är att se hur området kan tolkas och belysas genom det socialpsykologiska perspektivet samt ur ett genusperspektiv. Ramen för analysen bygger på Tajfels (1982) Social Identitetsteori samt Hirdmans (1988) Genussystem.

Resultat

Studie 1: Drug-abusing women in Sweden: Marginalization, social exclusion and gender differences (Byqvist, 2006)

Studien baseras på en kvantitativ epidemiologisk studie av problematiskt drogmissbruk i Sverige. Det övergripande syftet med studien var att skildra drogmissbrukande kvinnor och deras sociala situation med avseende på bostad, arbetssituation, kriminalitet och sociala relationer samt att skatta antalet drogmissbrukare i Sverige. Ytterligare mål var att undersöka om det fanns signifikanta skillnader i drogmissbruk mellan kvinnor och män, när det handlade om ålder, missbrukets längd samt dominerande substans.

Studien innefattade 47 kommuner runt om i landet och använd metod var så kallad case-finding. För att finna individer som missbrukade kontaktades personal inom polis, sjukvård, socialtjänst, behandlingshem samt andra organisationer som kom i kontakt med missbrukande individer för att utse en kontaktperson, som kunde finna respondenter i respektive kommun. Kontaktpersonerna som hittades genom chefer och områdesansvariga kontaktades, i sin tur, via telefon och ombads fylla i ett formulär för varje drogmissbrukare i distriktet. Formuläret innehöll 20 frågor om exempelvis ålder, boendeort, födelseort, längd av missbruk, huvuddrog, sysselsättning, intagsmetod av drogen, nätverk, boende och kontakt med den officiella kontaktpersonen. Genom dessa rekryterades sedan fler respondenter. Formulären skickades in till Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN). CAN skannade in och sammanställde resultat i SPSS och resultatet visade på 14 249 drogmissbrukare i 47 kommuner. Det var 15% som förekom i två formulär och 6% i tre formulär, så det slutgiltiga resultatet blev 11 029 drogmissbrukare. Det var 23% av respondenterna i studien som var kvinnor med en medelålder på 33,4 år.

Resultatet visade på signifikanta skillnader mellan könen på flera områden. Det framkom att kvinnorna hade ett kortare missbruk samt att de hade en lägre medelålder än männen. Även individernas dominerande drog såg olika ut beroende på kön, men det förekom även skillnader mellan åldersgrupperna. En större procent av kvinnorna missbrukade amfetamin, injicerade heroin samt missbrukade lugnande samt sömnmedel, medan männen missbrukade cannabis och rökte heroin i större utsträckning än kvinnorna.

Den sociala situationen för de missbrukande kvinnorna var av varierande karaktär, då det kom till arbetssituation, kriminalitet, bostad och sociala relationer. Resultatet visade att bristen på arbete var stor hos båda könen dock var arbetslösheten högre bland kvinnorna och på grund av bristen på arbete var de största källorna till inkomst socialbidrag och drogrelaterad kriminalitet.

Boendesituationen var bra för nästan hälften av de individer, som deltog i undersökningen. Det var 16% av kvinnorna i studien som inte hade ordnad bostad, medan 54% hade en egen bostad och det var de yngre kvinnorna som visade sig ha en bättre boendesituation.

De missbrukande kvinnornas sociala nätverk bestod till stor del av andra drogmissbrukare och endast fyra procent umgicks med vänner, som inte brukade droger. Bland de yngre kvinnorna visade resultatet att den större delen av dem umgicks i huvudsak, eller bara, med andra drogmissbrukare. En anledning till detta kan vara att de levde tillsammans med, eller hade en beroendeställning till, en äldre man. Sammantaget var det tydligt att missbrukare umgicks med andra missbrukare och det var genom dessa relationer och i denna grupp som missbrukaren skapar sin identitet, finner samhörighet samt känner säkerhet samtidigt som det finns tillgång till droger.

Denna studie kan inte tolkas som en komplett förklaring av drogmissbruk, då syftet var att endast undersöka problematiskt drogmissbruk. Bortfall fanns i form av att individer med ett missbruk som inte hade skapat konsekvenser i form av kontakt med socialtjänsten eller andra typer av myndigheter samt att det även kan finnas ett bortfall av individer med ett problematiskt drogmissbruk. Det insamlade materialet visade på skillnader mellan könen, men även på likheter. Kvinnorna var yngre och färre till antalet, dock visade det sig att en större andel av kvinnorna hade ett problematiskt och tungt missbruk. Centralstimulerande droger var vanligare bland kvinnorna samt att fler kvinnor injicerade heroin. Både kvinnorna och männen umgicks i stor utsträckning med andra missbrukare, dock var det vanligare att kvinnorna enbart hade missbrukande vänner. För missbrukaren var gruppen viktig, då det var där missbrukaridentiteten skapades och det var i gruppen missbrukaren fann säkerhet och gemenskap. Vid en jämförelse med tidigare studier framkom att den sociala situationen för missbrukare har blivit värre än tidigare. Avslutningsvis menar Byqvist(2006) att framtida forskning bör kunna visa på hur olika livsstilar utvecklas och hur dessa kan leda till drogmissbruk och skapandet av en subkultur.

Studie 2: Women and drug addiction: A historical perspective (Kandall & Kandall, 2010).

I denna amerikanska artikel behandlas kvinnor och drogmissbruk genom historien. Historien om kvinnors missbruk går tillbaka mer än 150 år. Trots att missbruket har ökat bland kvinnor och att det har funnits i alla tider så har missbruk stämplat som ett manligt problem genom hela den moderna kulturen.

Under artonhundratalets senare hälft ökade opiatmissbruket hos kvinnor markant. Ökningen berodde främst på förskrivning och utlämning av legala opiater från läkare och apotekare. Under denna tid framställdes kvinnor, som mindre kapabla att klara av smärtsamma sjukdomar och därför i större behov av medicinering. Det skapades reklam för att marknadsföra opiater riktad till kvinnor, där reklamen målade upp kvinnan som störd av sjukdom på grund av hennes komplexa natur. Opiater skrevs ut för något så diffusa orsaker som kallades kvinnliga problem, kvinnlig svaghet, nervös förmåga samt svaghet, känslig för varmt/kallt vatten eller för att kvinnan var hysterisk.

Det var inte bara opiater som skrevs ut till kvinnor av diffusa orsaker, utan även kokain skrevs ut under denna tid. Kokain används mot neurasteni, som kan liknas vid utmattningsdepression samt vid olika gynekologiska problem så som smärtsamt samlag och irritation i underlivet. Kokain användes även i rekreationssyfte av kvinnor i alla samhällsklasser. Det finns väldokumenterade rapporter om de kvinnor från högre samhällsklasser, som använde opiater och kokain och om så kallade "oxygenpartyn" som var populära under 1901 bland kvinnor från överklassen. På dessa partyn inhalerades en dikväveoxid för att, enligt utsaga, få ett trevligare party. Trots detta användande av droger ansågs inte kvinnorna var missbrukare och det på grund av att de var just kvinnor och hade en svaghet som måste medicineras.

Stereotypen av den missbrukande kvinnan var under denna tid en vit kvinna från södern, övre medelklass och av ett elegant slag. Deras missbruksproblem var snarare familjecentrerad än en fara för samhället samt att det endast handlade om föreskrivna droger, vilket medförde att det inte fanns något hot. Efter att användningen av droger kriminaliserades 1919 tvingades kvinnorna att på olika sätt uppehålla sitt missbruk på bästa sätt. De rika och överklassen fortsatte med andra ord att missbruka genom privata kliniker eller privata läkare, men flera var tvingade ut i skuggan och utkanten av samhället. De kvinnor som tvingades ut i skuggan fick underhålla sitt missbruk genom prostitution och brott. Den bild som fanns om kvinnor som missbrukade var att de var fattiga, men den bilden stämde inte alls. Under 1920- och 1930-talen var

missbruket utbredd bland societets kvinnor, filmstjärnor och de rika. Dessa kvinnor använde kokain, marijuana och rök-opium. Hollywood hjälpte till att spä på sambandet mellan droger och sexualitet, men även jazzmusiken gav uttryck för interaktionen mellan droger och kvinnlig sexualitet. En rad texter av kända jazzmusiker innehöll exempelvis drogromantik tillsammans med kvinnlig sexualitet.

I slutet av 1960-talet var två tredjedelar av alla som missbrukade receptbelagd narkotika kvinnor. Vissa menade på att sexism hade en betydande roll när det kom till det utbredda missbruket bland kvinnor, då det handlade om läkarens attityd mot kvinnliga patienter och utskrivningen av olika narkotikaklassade preparat. Det visades att genom hela 1970-talet fortsatte kvinnor att vara överrepresenterade, när det handlade om missbruk av receptbelagda läkemedel.

Skapandet av den missbrukande kvinnans identitet handlar om hur omvärlden ser på henne som kvinna och i Amerika fanns det under perioder en extrem ilska mot dessa kvinnor. Media och samhället hävdade att de missbrukande kvinnorna inte hade den kvinnliga instinkten och att de inte brydde sig om sina barn. De kallades ofta för odugliga mödrar och pekades ut som icke-feminina kvinnor. Detta på grund av att den sociala konstruktionen av en kvinna innefattar en modersinstinkt och att en kvinna skulle välja barnet före drogerna. Över tid har bilden av den missbrukande kvinnan förändrats, men bilden av att en missbrukande kvinna är en dålig mamma lever kvar och vården fortsätter att medicinera kvinnor med receptbelagda och narkotikaklassade mediciner som leder till ett missbruk. Skapandet av "vi och dem" har gjort att dess kvinnor fortsätter att leva som marginaliserade.

Studie 3: Den flygande maran (Lander, 2003).

I denna etnografiska studie behandlas åtta narkotikabrukande kvinnor från Stockholmsregionen. Studien genomfördes under perioden april 1997 - november 1999 och utfördes i deltagarnas miljö. Syftet med studien var att beskriva dessa kvinnors liv, levnadsförhållanden och handlingsutrymme, som resultat av social exkludering. Detta gjordes utifrån en socialkonstruktivistisk ansats. Föreställningarna om den missbrukande kvinnan är styrda genus- och avvikelsekonstruktioner sammanflätade med synen på hur en kvinna skall och bör vara. I studien finns tre huvudteman: femininitet, levnadsförhållanden och samhällskontroll. Syftet var även att deskriptivt beskriva levnadsförhållanden, dvs. boendesituation, försörjning, drogbruk, relationer till samhället, sociala kontakter samt kvinnornas egen uppfattning om och bild av sig själva.

Kvinnorna som deltog i studien var födda mellan 1940-1977. Fyra av kvinnorna var som de själva uttryckte det "gamla rövare" och de missbrukade amfetamin och hade långa missbruk bakom sig. Två av deltagarna var fullfjädrade heroinister och brukade heroin dagligen och de injicerade och trixade med andra preparat för att förlänga ruset. En kvinna var en periodare av heroin, men uttryckte själv att hon ofta brukade rohypnol vilket gör det svårt att säga vad som var hennes huvuddrog. Samma sak gäller den sista kvinnan som menade att amfetamin var den drog hon tyckte mest om och därför valde hon att hålla sig borta från den.

Klasstillhörigheten och den sociala positionen för kvinnorna såg olika ut, dock upplevde alla ett tidigt utanförskap och exkludering. Sju av kvinnorna hade alkohol- och/eller narkotikamissbruk inom familjen. Av de åtta kvinnorna som deltog var det sex som kom från arbetarklassen, en från medelklassen och en från överklassen. Deras utbildningsnivå och arbetslivserfarenheter såg väldigt olika ut. Tre av kvinnorna hade en avslutad grundskola och tre av kvinnorna hade haft "vanliga" jobb som de hade förlorat på grund av sina missbruk. Det

alla kvinnorna hade gemensamt var att de hade en historia med omhändertaganden och behandlingar.

Genomförandet av studien bestod av en fältstudie i tre faser. Fas ett beskrev en av kvinnorna som en fikaträff med en väninna, vilket Lander(2003) tyckte var den bästa förklaringen på vad fas ett var. I denna fas handlade det om att bygga en relation till kvinnorna som deltog i studien. Det fanns kvinnor i studien som var öppna och berättade om sina liv tidigt och sen fanns det kvinnor som det tog ett tag att bygga upp en relation med. Första fasen varade i tre till 13 månader, vanligast var i sex månader och då träffades de i genomsnitt 11 gånger. Det handlade om träffar två gånger i veckan i början och varannan till var tredje vecka i slutet och det var en till fyra timmar per gång med ett genomsnitt på två timmar. Mötena skedde hemma hos kvinnorna, på fik, anstalter och behandlingar. Det var kvinnorna som valde platsen för mötet och under dessa möten var kvinnorna påverkade av droger då det var ett av målen med studien att följa dessa kvinnor i deras vardag, men även alla var även vid ett eller flera tillfällen helt nyktra.

Fas två handlade om att fördjupa relationerna med de olika kvinnorna och att ha mer strukturerade möten med mer av en intervju liknande situation än under de tidigare samtalen samt att kvinnorna ombads föra dagbok under minst sju dagar. Dagboken skulle ta upp tankar, men även berättelser om vad de hade gjort under dagen. Endast två av kvinnorna utförde denna uppgift. Intervjuerna handlade om dagliga aktiviteter, vänner och vänskap samt om familj och släkt, det sista i form av diagram och nätverksintervjuer. Intervjuerna om vänner och vänskap handlade om att få en uppfattning om hur vänskapen ser ut och skapa ett samtal kring vänskap och vad som skiljer vänner från kamrater samt att få en uppfattning om det enbart var andra drogmissbrukare som ingick i vänskapskretsen eller om det även fanns drogfria vänner. Under denna fas var träffarna inte lika frekventa, i början varannan vecka för att sedan övergå till var tredje vecka. Andra fasen varade mellan tre till åtta månader.

Fas tre, den sista fasen i fältarbetet, bestod av tematiska intervjuer med förutbestämda teman utifrån det tidigare insamlade materialet. Det handlade om totalt tjugo intervjuer som varade mellan fyrtiofem minuter och fyra timmar. De teman som intervjuerna behandlade var kvinnornas kontakt och/eller relation till myndigheter och olika samhällsorgan, olika betraktelser om livet med avseende på våld, droger, prostitution, män, kärlek och sexualitet samt om drömmar och framtiden.

Resultatet av studien visar att kvinnorna lade ner stor möda och omsorg på sitt utseende för att vara rätt i olika sammanhang och ses som en respektabel kvinna. I kvinnornas berättelser återkom samtalen ofta till social position, genus, normalitet och avvikelse. Det handlade om att framföra sig som kvinna och använda rätt iscensättning av femininitet för olika situationer. Droger och drogbruk ses som maskulint och en kvinna som missbrukar ses som icke-feminin. Denna föreställning är de missbrukande kvinnorna medvetna om och därför är det extra viktigt för dessa kvinnor att inte se ut som missbrukare och det handlar om att klä sig rätt, dölja stickmärken och tecken på misshandel, ta hand om tänderna, använda lagom med smink och värna om utseendet för att inte ses som en dålig och fallen kvinna. Utseende var inte det enda som, enligt kvinnorna i studien, var viktigt för att uppfattas som just kvinna utan det var minst lika viktigt med beteendet, dvs. att uppföra sig som en kvinna. Det framkom tydligt i berättelserna att genussystemet var starkt i missbrukarkretsarna och för kvinnorna handlade det om att underordna sig andras önskningsar och tillgodose andras behov. Att mannen var den dominerande i dessa kretsar visar sig inte bara genom att det är betydligt fler män som missbrukar än kvinnor, utan även genom att kvinnor ofta utnyttjas i missbrukarkretsar. Kärleksrelationerna var ett sätt för kvinnorna att bekräftas som goda kvinnor, även om deras kärleksrelationer i flera fall innehöll våld. En av kvinnorna hade valt bort männen i sitt liv,

eftersom hon menade att det var män som hade skapat problemen i hennes liv så som vräkningar och fysiska men efter våld, men valet var inte en revolt mot de rådande föreställningarna om hur en kvinna bör vara. Kvinnan valde att visa sin omsorg för hemmet och sin hund, vilket var hennes sätt att iscensätta femininitet.

Resultatet visar även att kvinnornas sociala identitet skapas genom den grupp av människor de har i sin umgängeskrets, vilket i många fall handlade om deras partner, partners vännar och deras flickvänner och alla med missbruksproblematik. Kvinnornas självbilder påverkades av den sociala situationen, som missbrukande kvinnor och påverkade deras handlingsutrymme i samhället. Kvinnorna kände sig utestängda från samhället, övervakade och misstänktliggjorda i egenskap av missbrukare. Övervakningen grundade sig i att de var kvinnor och att den missbrukande kvinnan kunde fara illa eller för att de var mödrar och deras barn kunde fara illa.

Det resultat som framkom genom denna studie ska inte ses som en direkt sanning, utan det handlar om dessa åtta kvinnors upplevelser och egna berättelser.

Studie 4: Criminality among female drug abusers (Byqvist, 1999).

I denna studie behandlas kriminalitet bland drogmissbrukande kvinnor. Målet var att se hur det kriminella beteendet hos kvinnliga narkomaner skiljde sig från männens och om kvinnor också föll in i märkbara subkulturella grupperingar. Metoden som användes var intervjuer samt information från polisens register. Den grundläggande informationen om missbruk och kriminalitet samlades in genom intervjuer med 1 268 personer runt om i Sverige och som var en del av en longitudinell studie av personer med ett problematiskt drogmissbruk. Respondenterna i den longitudinella studien, Swedish Drug Abuse Treatment Evaluation (SWEDATE), var intagna till institutionsvård på en av 31 olika behandlingsenheter (avgiftning, behandlingshem och behandling inom rättsväsendet) under 1982 och 1983. Intervjuerna utfördes när respondenterna behandlades på dessa enheter. Informationen från polisens register inkluderade alla kriminella brott, som hade resulterat i en fällande dom fram till december 1990 och informationen tolkades med stor omsorg. Insamlad data bearbetades med hjälp av kvantitativa analyser i datorprogrammet SPSS.

När denna studie genomfördes med hjälp av det insamlade materialet från SWEDATE fanns ett bortfall på 119 personer (9,4%), som hade dött och således ingick 1 149 personer, 798 män med en medelålder på 27 år och 351 kvinnor med en medelålder på 24,2 år. Då det var ett stort antal behandlingsenheter som ingick i studien var slutsatsen att de individer som intervjuades på institutionerna utgjorde ett representativt material för detta spektrum.

Kriminalitet och missbruk är avvikande beteenden och dessa beteenden skapas exempelvis när en grupp kommer samman och antar en viss livsstil, till exempel kriminalitet och/eller missbruk. Personer som kommer in i gruppen uppvisar samma beteendemönster, som dess medlemmar och antar de normer som fanns i gruppen och detta är även det som skiljde gruppen från samhället i stort. Den nya, avvikande och ofta drogrelaterade identiteten gav en viss status inom gruppen, vilket gjorde att personen kände att han/hon hade hittat sin plats i samhället. Gruppens avvikande beteenden skapade en subkultur, där dess medlemmar kände tillhörighet då samhället på ett eller annat sätt hade svikit dem. Det kan handla om misslyckanden i att nå de mål, som samhället hade på vad som räknades som framgång och lycka. I Sverige hade den subkulturella aspekten spelat en avgörande roll i hur narkotikamissbruk utvecklades sett ur ett historiskt sammanhang och till och med i utvecklingen av narkotikapolitiken. Det finns få länder som visade på en så tydlig koppling mellan en etablerad kriminell subkultur och en ökande användning av droger. På 1960-talet ansågs drogmissbruk i Sverige vara ett gäng fenomen bland "asociala" och kriminella

ungdomar. Den starka kopplingen mellan narkotikaanvändning och benägenhet att göra brott var karakteristiskt för svenska förhållanden.

Den tidigare forskningen om kriminalitet bland missbrukande kvinnor hade främst fokuserat på jämförelse mellan kvinnliga och manliga beteenden eller studier om hur prostitution hade förknippats med missbruk bland kvinnor. Det fanns tidigare forskning som visade på att kvinnors missbruks- och kriminella beteendemönster hade blivit mer likt männens och att detta fenomen började redan på 1970-talet, samt att den narkotikarelaterade brottsligheten bland kvinnor hade ökat mer än för männen. Det fanns även forskning som visade på att det inte fanns någon som helst likhet mellan män och kvinnor, när det kom till våldsbrott och att den nya kvinnliga kriminella i själva verket var en myt. En etnografisk studie av drogmissbrukande kvinnor avvisar uppfattningen om kvinnor som passiva, socialt utstötta och utan kontroll över sina liv. Kvinnorna hade aktivt gjort sina val och det fanns inget som tydde på att de hade tvingats in i sitt missbruk av en man, vilket ofta påstås om missbrukande kvinnor. Det fanns tidigare studier som visade på att både kvinnliga och manliga intravenösa missbrukare kommer från samma subkulturella grupp. Det återfinns även i tidigare studier att det fanns tre sätt för en heroin- och kokainmissbrukare att försörja sitt missbruk. Ett sätt var att upprätthålla sin fasad och kontrollera sitt missbruk så det gick att bibehålla en god ekonomi och på så sätt ha råd med missbruket. En annan var att ha en relation med en annan missbrukare, som kunde hålla dem med droger. Det tredje var brott och detta sätt var särskilt för de personer som inte hade någon inkomst. Det är dock så att i Sverige är alla missbrukare kriminella per definition, då innehav av narkotika är ett brott. Kvinnor tenderade att ha en senare brottsdebut, men en längre karriär i brott och de begick mer narkotikabrott och brott som har ett offer så som bedrägeri, snatteri och narkotikahandel. En av de könsskillnader som framkom i tidigare forskning var att depression var vanligare bland kvinnor och att kvinnor oftare än män hade överdoserat i syfte att ta sitt liv.

Resultatet av studien visade att omfattningen av kriminalitet var mindre bland kvinnor än bland män. Både kriminalitet och drogmissbruk hade en definierbar startpunkt, men även vägen mot debuten ingick i konceptet om missbruk och kriminalitet. Den vanligaste kriminaliteten bland kvinnor var stöld, bedrägerier och hantering av stulet gods samt narkotikabrott. Ungdomskriminalitet var även högre bland män än kvinnor. Resultatet visade att drogdebuten i genomsnitt ägde rum i samma ålder för kvinnorna som männen, dock skapade kvinnorna ett tillstånd av regelbunden användning och kvinnorna använde centralstimulerande i större utsträckning samt hallucinogener. Kvinnorna tenderade att falla snabbare in i ett tungt missbruk. När det kom till kriminalitet var det 42 kvinnor och 362 män, som hade registrerats för 30 brott eller flera, detta kunde dels förklaras genom att kvinnorna var yngre än männen och hade därför inte kommit lika långt i sin kriminalitet. Över hälften av kvinnorna i studien hade aldrig haft ett vanligt jobb och en större andel av kvinnorna var både arbetslösa och hemlösa och försörjde sig i stor utsträckning på socialbidrag och prostitution. Deras sociala kontakter var i huvudsak begränsade till andra missbrukare och majoriteten av båda könen hade daglig kontakt med andra missbrukare, men knappt eller ingen kontakt med sin familj. Det som framkom i studien var att kvinnornas missbruk var mer allvarligt och avancerade snabbare än männens, medan männen var mer kriminella. Det fanns en grupp kvinnor, som hade en mycket tidig brottsdebut och en omfattande ungdomskriminalitet. Dessa kvinnor hade en generellt hög nivå av kriminalitet och bestod av 42 individer. Det fanns en grupp på 40 kvinnor som hade sysslat med prostitution under det senaste året före intervjun. En andel på 66% av dessa kvinnor hade ett opiatmissbruk. Deras drogdebuter tenderade att vara vid en tidig ålder och de utvecklade snabbt ett tungt missbruk. De kvinnor som sysslade med prostitution hade inte en hög grad av kriminalitet, dock hade en stor del av dem begått våldshandlingar vid något tillfälle. Deras boendesituation var sämre och en större del var hemlösa och hade i allmänhet en negativ social status. Det återfanns en grupp av kvinnor, som

inte hade något brottsregister (närmare 42%) antingen för att de inte hade begått brott eller för att de hade undvikit polisen. Dessa kvinnor hade i större utsträckning regelbundet använt cannabis och deras medelålder var 23 år, vilket var tre år lägre än för de kriminella kvinnorna. Resultatet av denna studie bekräftade tidigare resultat om att kvinnor hade ett annat mönster av kriminalitet än män och att kvinnor begår färre brott än män. I litteraturen bekräftades att drogmisbrukande kvinnor var mer osynliga än män och det på grund av att de kunde dölja sitt missbruk med hjälp av sociala attityder och inte missbrukade på samma öppna sätt som männen. Kvinnornas missbruk kunde vara relaterat till mäns missbruk exempelvis genom prostitution eller genom att kvinnan levde i en samborelation med en missbrukande man. De kriminella kvinnorna i studien hade oftare en missbrukande partner än de andra kvinnorna i studien. Denna studie visade på att det i Sverige var vanligare att använda sig av välfärdens fördelar såsom socialbidrag som inkomst än prostitution, även om kriminalitet var vanligare inkomstkälla än att prostituera sig. Studien visade att drogmisbruk och kriminalitet hänger ihop för vissa individer, men inte för alla. Det fanns alltså en stor variation bland missbrukare, när det kom till kriminalitet.

Studien är begränsad, då de kvinnor som studerades var en utvald grupp inom institutionsvård och många av dem var unga. I denna studie visades att det fanns beteendemässiga skillnader mellan missbrukande män och kvinnor, men även skillnader mellan de missbrukande kvinnorna. Slutligen menade Byqvist (1999) att denna studie kan användas som underlag för vidare forskning om dessa frågor i syfte att nå fram till en förebyggande strategi samt att en uppföljning av barn till missbrukarna i denna studie skulle kunna ge värdefull information om vad som händer med nästa generations barn.

Studie 5: Drug use, prison, and the social constructions of femininity (Malloch, 1999).

I denna artikel undersöktes effekterna av sociala konstruktioner av kvinnlighet hos en grupp narkotikamisbrukande kvinnor i fängelse. Forskningen som låg till grund för denna studie var kvalitativa intervjuer med kvinnliga fängelsefångar i Storbritannien, som diskuterade kring bilden av kvinnlighet och granskade sina försök att förhålla sig till de stereotypa presentationer som är karaktäristiskt för kvinnlighet. I vilken utsträckning kvinnor, som missbrukar påverkas av de dominerande bilderna av kvinnlighet och frågorna kring hur de aktivt försökte strida mot dessa dominerande konstruktioner granskades. En central roll var kroppen som fokus på könsroll och undersöktes i relation till kroppen som den fysiska platsen för narkotikaanvändning och då främst injicering av narkotika. Fokus låg på uppfattningar om kvinnor som missbrukar och sociala konstruktioner av kvinnlighet och självuppfattning och även andra sociala konstruktioner så som klass och etnicitet beaktades. Samspelet mellan klass, etnicitet och kön var alla betydelsefulla för att bestämma föreställningarna om identitet och kroppsuppfattning. Definitionerna som användes för att konstruera genus låg i uppfattningarna om kroppen och hur den presenterades och tillskrevs med dominerande sociala konstruktioner av manligt och/eller kvinnligt. Vid användning av droger anses frågan om beroende såsom lämpligt eller olämpligt vara av betydelse.

I en stor del av forskningen kring kvinnor och missbruk antas att missbruk är okvinnligt och äger rum i en miljö, som till stor del domineras av män. Skildringarna om tungt missbruk skiljde sig väsentligt från användningen av narkotikaklassade receptbelagda mediciner och särskilt lugnande och antidepressiva mediciner sågs som mer lämpliga former av missbruk för kvinnor på grund av att kontrollen som utövades över kvinnan var av läkare. Denna studie var av särskild betydelse pga kombinationen av kvinnors erfarenheter av straff, disciplin, dekonstruktion av kön som sker och de genusstereotyper som fanns i kontexten av narkotikaanvändning. Kroppen var av avsevärd relevans för kvinnor inom det patriarkala

samhället, där beteendemönster och föreställningar om acceptans hade djupgående betydelse för att definiera kvinnlighet. Den betydelse sociala konstruktionen ledde till var särskilda former av beteenden och tillfälligheter att kontrollera åtgärder utifrån platser och det accepterade för kvinnor. En form av kontroll byggde på samtycket till social kontroll och det var en kraftfull form av kontroll, eftersom den i grunden byggde på tvång och egentligen var en form av censur. Analysen av förtrycket mot kvinnor måste ta hänsyn till begreppet kroppen. Det var i den biologiska skillnaden mellan den manliga och kvinnliga kroppen, som de skapades brist på jämställdhet. Det centrala målet för ingripande inom patriarkatet var den kvinnliga kroppen som konstrueras, som en ständig källa till potentiella störningar av social ordning. Den missbrukande kvinnan definierades som dubbelt avvikande genom de stereotyper, som handlar om sexuell identitet och sociala relationer. Användandet av narkotika har traditionellt setts som något manligt och användning av tunga droger och framför allt användningen av heroin förknippades med unga män från arbetarklassen. Kvinnornas narkotikaanvändning identifierades som ett komplement till de viktiga manliga deltagarna i den kulturen och förknippades ofta med bilder av droger, sex, prostitution och sjukdom.

Både kvinnor och män började använda droger av varierande skäl. I denna studie uppgav respondenterna att deras användande av droger utvecklades genom vänner, grupptryck eller genom ett experimenterande med droger. Många av kvinnorna fortsatte sitt användande efter att de hade haft en positiv effekt av den drog som användes eller genom att drogerna hade hjälpt dem att glömma en del av sina problem. Många av skälen som kvinnorna angav till varför de använde droger liknade de skäl som många ordinerades lugnande och antidepressiva mediciner för. Det handlade i grunden om det förändrade sinnestillståndet, som hjälpte kvinnorna att ta tag i vardagen genom ett ökat självförtroende och genom att dölja negativa känslor. Även om kvinnorna upplevde en positiv upplevelse av droger under de första gångerna var det inte den viktigaste faktorn till att de fortsatte använda droger. Det handlade snarare om att upprätthålla det psykiska uppsving som missbruket gav och detta framkallade beroendet. Många kvinnor motiverade sitt missbruk genom att de levde ett liv inom ramen för det som är godtagbart. En viktig faktor i byggandet av kvinnlighet var kroppen och det kroppsliga utseendet påverkade bedömningen av deras kompetens. För en missbrukande kvinna i den kaotiska världen av droger och den fysiska effekten av att vara "stenade" påverkade självpresentationen och detta erkändes av kvinnorna i studien, även om de menade att drogerna kunde ge extra självförtroende. Ofta efter att kvinnorna slutade använda droger uppkom en stark självkritik mot deras drogade-jag. En kvinna i studien berättade om hur hon framför spegeln kunde göra sig redo och tro att hon var vacker och att ögonen kändes öppna och pigga, men i själva verket var de halvstängda och hållningen kändes som stolt trots att ryggen bara slokade sig. En annan kvinna berättade att hon kunde känna hur människor såg hennes stickmärken, att de tittade på hennes tillstånd, hennes armar, hennes kropp och att hon skämdes för att de visste att hon var en missbrukare. Kvinnornas försök att anpassa sig till bilden av den attraktiva kroppen handlade om storlek och vikt och en stor viktnedgång till följd av missbruk hade en markant effekt. Kvinnorna i studien menade att den tunna kroppen, som de fick av missbruket stämde överens med bilden av den attraktiva kroppen och det skapade problem för kvinnorna när de slutade med drogerna. Respondenterna såg viktuppgången som ett hot, men såg inte farorna med missbruket som ett hot vilket tyder på en annorlunda skildring av ett hot. Kvinnorna var medvetna om hur kroppen förändrades och skadades av missbruket framförallt genom injicering och inte bara utseendet, utan det handlade även om medicinska risker. Flera av kvinnorna i studien berättade om skrällen vid injiceringsincidenter. De berättade om sjukhusbesök, blodförgiftningar, trasiga vener och bölder, men trots detta verkade det inte avskräckande och inte ens risken för blodsmitta hindrade kvinnorna från att dela nålar med andra. En kvinna berättade hur hon inte kunde injicera sig själv, utan att någon annan måste göra det på grund av rädslan för nålar och för vissa av kvinnorna liknades effekten av injicering med att skära sig själv, dvs. ett självskadebeteende.

Kvinnornas erfarenheter visar på komplexitet och motsättningar i att vara kvinna och missbruka. Även om missbruket skapade ett avvikande påverkades dessa kvinnor av bilden om hur en kvinna ska och bör vara. Även om den missbrukande kvinnans användning av droger stred mot normativa kriterier för kvinnans roll i samhället fortsätter dessa kvinnor att anpassa sitt utseende för att betraktas som en bra kvinna. I denna studie visades att de dominerande bilderna av de sociala konstruktionerna av kvinnlighet påverkade alla kvinnor och även de kvinnor som definieras som avvikande.

Studie 6: Girls Are Retarded When They're Stoned. Marijuana and the Construction of Gender Roles Among Adolescent Females (Warner, Weber, & Albanes, 1999).

I denna studie behandlas varför unga kvinnor använder mindre marijuana än unga män. I studien ingick 122 manliga och 110 kvinnliga deltagare från nio separata gymnasieskolor. Undersökningar i Nordamerika visade på att män dricker mer alkohol än kvinnor, samt använder mer marijuana, heroin och kokain. Denna studie genomfördes med kvalitativa data med särskilt uppmärksamhet på hur könsrollerna begränsade unga kvinnors tillgång och användande av denna drog. Det fanns tre skäl till att fokus låg på marijuana. Det var synen på marijuana som fritid och sällskaplighet hos de unga. Det andra var att marijuana är en drog som användarna skaffar genom andra unga personer och att detta ger ungdomar frihet att definiera sina egna normativa gränser kring marijuanaanvändandet. Det tredje och sista skälet var rollen av kön i förmedling och användandet av marijuana. I tidigare litteratur som behandlat användning av marijuana visades hur det fanns en lucka om kvinnor som använde drogen, då litteraturen tidigare behandlat kvinnor som använde heroin och kokain. Forskare hade med andra ord lagt stor tid på att undersöka droger, där användningen och statusen på användarna var mer marginaliserade än vad fallet är vid marijuanaanvändning. Studien utfördes med 42 grupper från nio gymnasieskolor och de valdes för att skapa en bredd av både geografiska och socioekonomiska förhållanden. Rekryteringen skedde i både klassrum och vid samlingar. Deltagarna visste att de skulle bli tillfrågade om marijuana och deras användning av drogen och att de skulle erhålla ett arvode på ungefär \$ 15,00. Det betonades vid rekryteringen att det fanns intresse av att undersöka icke-användare, lätta användare och tunga användare.

Studiens resultat delades in i fyra kategorier: 1) Könsroller, 2) Hur könsrollerna kopplas till var och när män och kvinnor använder marijuana, 3) Diskussion kring hur distribution av marijuana gynnar mäns och hämmar kvinnors användning och 4) Hur kvinnorna kom till rätta med de sociala hinder, som begränsade dem i deras tillgång och användning av marijuana.

De fyra kategorierna sågs som en grundläggande modell över de regler som gällde kvinnor och användandet av marijuana som inlärd, påtvingade och accepterade. Genom svaren från deltagarna framkom att det var viktigt att passa in och umgås med de rätta personerna. Hos de yngre kvinnorna i studien fanns en tveksamhet till att använda marijuana på grund av utseendet, kroppen och formen, då det är lätt att marijuana kan ge exempelvis dåligt hy. Det fanns dock kvinnor, som uppfattades som att de inte brydde sig om sitt utseende och därför använde marijuana dagligen. Det fanns ett återkommande tema i studien och det var just utseendet. Det fanns kvinnor som pratade om kopplingar mellan åldrandet och marijuana, vilket inte verkade vara ett problem bland männen. De flesta av deltagarna kunde inte förklara varför kvinnor som experimenterar med marijuana sågs som mer avvikande än män trots att de var medvetna om de outtalade regler och roller som fanns. När det kom till var och när kvinnor kunde använda marijuana framkom det i likhet med tidigare litteratur om kvinnor och alkohol att då kvinnan lämnar den privata sfären för en offentlig sfär innebär det en högre risk att bli stämplad som avvikande. Både kvinnliga och manliga deltagare i studien berättade att

kvinnor var försiktigare än deras manliga kamrater med sina val av var och när de använde marijuana och andra droger liksom alkohol. Det var troligare att männen använde droger i offentliga miljöer, medan kvinnorna troligare använde droger i inomhusmiljö i skydd av det privata. Detta beteende har observerats exempelvis bland medelklassens kvinnor, som använde crack-kokain samt bland medelklasskvinnor som dricker alkohol ensamma eller i smyg. Dessa strategier att hålla sig till den privata sfären hade två funktioner, dels att minska risken för upptäckt och möjligheten att få ett straff och dels för att minska risken att den sociala statusen blev sämre som följd av att stämplas som en missbrukande kvinna eller alkoholist. Det fanns kvinnliga deltagare i studien som menade att de kvinnor som använde marijuana rökte lika mycket som männen, men att det inte skedde lika öppet då dessa kvinnor inte ville hamna i trubbel. Männen i studien menade att kvinnorna var mer blyga med sitt användande på grund av att de inte vill bli kända som missbrukare. Det fanns även deltagare som menade att kvinnor kan gå med i en grupp av män för att röka, men att en man aldrig skulle gå med i en grupp kvinnor för att röka, samt att marijuana ger kvinnor tillgång till en värld av manligt sällskap. För att accepteras in i denna grupp av män och deras sällskap krävdes dock att de hade utseende och hade provat droger. Det var mycket få av de kvinnliga deltagarna, som rapporterade att de själva eller deras kvinnliga vänner hade köpt marijuana och detta på grund av att de som sålde var män och att kvinnliga kunder löpte större risk att bli lurade eller trakasserade av manliga säljare. I studien framkom att det inte var den som säljer som var nyckelpersonen, utan den manliga mellanhanden som hade ett socialt nätverk av både säljare och kvinnliga användare av marijuana. De manliga deltagarna menade att kvinnor vill veta vem personen är och känna denne annars ville de inte handla, medan män inte bryr sig om vem personen är så länge han säljer marijuana. Det fanns män i studien, som hävdade att män kontrollerar sig bättre än kvinnor när de rökt marijuana på grund av att män oftare röker marijuana och en av männen uttryckte att kvinnor var efterblivna när de var stenade och inte kunde kontrollera sig. Studiens resultat visade inte på något slutgiltigt svar när det handlar om hur kvinnor skulle komma till rätta med de sociala hindren, som begränsade både deras tillgång och användning av marijuana.

I studien framkom hur kvinnor och män på gymnasiet såg på användandet av marijuana ur olika perspektiv och hur oskrivna regler gjorde att kvinnor begränsades i större utsträckning än män. Dock erhöles inte någon slutgiltig sanning, då det handlade om en utvald grupp av människor även om de kunde representera en större population.

Studie 7: Alcohol and other drug abuse among women (Lex, 1994).

Denna artikel var en litteraturstudie och behandlade skillnader mellan mäns och kvinnors missbruksmönster, konsekvenser och skäl till att missbruka alkohol och andra droger. Fokus låg på alkohol, marijuana, kokain och opiatmissbruk bland kvinnor. I allmänhet dricker män mer alkohol och använder mer droger än kvinnor, dock visar information från behandlingar av alkohol och droger att män missbrukade alkohol i större utsträckning än kvinnor. Kvinnorna, å sin sida, missbrukade andra droger i större utsträckning än män. Kvinnor som hade vistats inom behandling för alkoholmissbruk visades oftare ha ett blandmissbruk. Det fanns även skillnader mellan unga kvinnor med alkoholmissbruk och äldre, där de yngre ofta använde alkohol och andra droger samtidigt medan de äldre ofta missbrukade narkotikaklassade läkemedel utskrivna av en läkare tillsammans med alkoholen. Det framkom skillnader i mönster, konsekvenser och skäl till missbruket mellan männen och kvinnorna. Kvinnorna var ofta yngre, då de började använda alkohol och andra droger och de var även yngre vid sin första behandling för missbruk. Kvinnor listade oftare sociala skäl till sitt missbruk av alkohol och andra droger än vad männen gjorde och ofta angav kvinnorna att deras manliga partner missbrukade och att det var ett av skälen till deras eget missbruk. Kvinnor med missbruk visades oftare lida av depressioner och ångestrelaterade besvär, medan männen oftare hade en antisocial personlighetsstörning. Studier som behandlade marijuanarökning beskrev beteenden och

konsekvenser relaterade till missbruksmönster. I tidigare studier där personer som hade rökt marijuana vid 14-15 års-ålder söktes upp och intervjuades igen vid 24-25 års-ålder. Större delen av dessa använde fortfarande marijuana, dock var tunga missbrukare av marijuana även frekventa användare av alkohol och andra droger. Detta gjorde det svårt att särskilja beteenden relaterade till marijuanaanvändningen från det som var relaterade till alkohol och/eller andra droger. Via en insamling av dagböcker, som sträckte sig över en tre månadersperiod rapporterades följande mönster och effekter av marijuanaanvändande. Tungt marijuanaanvändare rökte 1,8-7,6 marijuanacigaretter under en dag, medan de som använde en mindre mängd använde 0,4-1,5 marijuanacigaretter. Tungt missbrukare av marijuana var 2-3 år yngre än de som använde mindre mängder och det framkom att användandet ökade under helgerna och då rökte de även tidigare under dagen. De personer som hade ett tungt missbruk rökte marijuana i större mängder vid stressade situationer. Vid studier i ett laboratorium framkom att mäns användning var beroende av hur tillgången på marijuana såg ut, medan kvinnors användning var konstant vare sig det var stor tillgång eller inte. Det visade sig dock att kvinnornas användning ökade de dagar, då de hade sämre sinnesstämning exempelvis när de var irriterade.

Vid studier som behandlade kokain framkom att det fanns skillnader i hur och var män respektive kvinnor introducerades till drogen. Kvinnorna levde ofta tillsammans med en man, som missbrukade kokain och ofta var det genom mannen som hon fick drogen. Det var ett återkommande mönster bland missbrukande kvinnor oberoende av vilken drog det handlade om. Det visade sig att många av kvinnorna fick kokain av sina missbrukande män och det kunde vara ett skäl till att dessa kvinnor snabbare hade utvecklat ett tungt missbruk av kokain. Kvinnorna skiljde sig från männen genom att de oftare rapporterade om att de kände sig osociala, hade familje- och jobbrelaterad press samt att de hade problem med sin hälsa, som en konsekvens av kokainmissbruket.

När det kom till missbruk av heroin och andra opiater framkom att från inledandet av opiatmissbruket till det fysiologiska beroendet minskade kvinnorna på missbruket av alkohol och andra droger för att enbart använda opiater, medan männen fortsatte att ha ett blandmissbruk samt att kvinnorna snabbare skapade ett beroende av opiater än män. Vissa var beroende av heroin redan inom en månad. Män och kvinnor hade liknande symtom när det handlade om tolerans och beroende av opiater. Kvinnornas heroinkarriärer var mer komprimerade under en kortare period och de kom in i behandling efter ett kortare missbruk än män. Ett vanligt fenomen bland missbrukare var självmedicineringsaspekten och många uppgav att deras missbruk hade startat för att lindra ångest, men få studier stödjer det påståendet. Ett missbruk påverkar kvinnornas fortplantningssystem och kan påverka fertiliteten, vilket har visats genom att de kvinnor som söker vård för fertilitetsproblem oftare har ett substansmissbruk än den generella kvinnliga populationen. I en studie som utfördes bland kvinnor som var förlossnings-/gynekologipatienter visades att en tredjedel hade ett potentiellt missbruksproblem. En stor del av dessa uppgav att infertilitet och bäckensmärtor gjorde att deras användning av alkohol eller andra droger ökade. Det är inte bara fortplantningssystemet som kan drabbas på grund av missbruk, utan även andra organ och immunförsvaret. Det finns flera specifika symtom och sjukdomar som kan drabba en missbrukare. Exempelvis vid ett intravenöst missbruk ökar risken för blodsmittor så som HIV. Alkohol kan även ge problem med levern och bukspottkörteln och marijuana kan ge psykotiska symtom så som schizofreni och ge komplikationer på befintliga hjärtsjukdomar. Kokain, å sin sida, kan ge paranoidea symtom och leda till depressioner samt oregelbundna hjärtslag. I studien framkom att kvinnors missbruk ofta var av allvarigare art och missbrukande kvinnor löpte en större risk när det kom till självmordsförsök. Kvinnor som missbrukade var oftare arbetslösa, levde i förhållanden som präglades av missbruk och skapade snabbare ett allvarligt missbruk än män, vilket gör att det

finns anledning att undersöka missbruk bland kvinnor i samma utsträckning som forskning om män som missbrukar.

Studie 8: Women who use injection drugs: The social context of risk (Whynot, 1998).

I denna kanadensiska studie behandlas de problem och frågor, som var specifika för kvinnor som injicerade droger. Mycket av den information som finns kring dessa kvinnor måste sökas upp bland litteratur om HIV/AIDS och rapporter från missbruksbehandlingar. Trots bristen på information om dessa kvinnor blir de alltmer synliga i samhället. Rapporter från sprututbyten och skadereduktionsprogram visade att det fanns ett betydande intravenöst missbruk bland kvinnor. Trots att det är vanligt att använda könsneutrala begrepp, när det handlar om missbruk finns det bevis för att kvinnor och män har olika uppfattningar och upplevelser kring missbruk. Våld och rädslan för våld återfanns bland de flesta kvinnor, men var mer framträdande bland kvinnor som fanns på gatan och kvinnor som kämpar med ett missbruk eller båda delarna. Av de 12 300 kvinnor som deltog i en studie om våld mot kvinnor rapporterade 51% om minst en incident med sexuellt eller fysiskt våld från 16 års ålder och 10% hade upplevt sexuellt eller fysiskt våld under de senaste 12 månaderna. Kvinnor med missbruksproblematik var mer benägna att ha emotionella eller psykiatriska besvär. Insyn i det sociala nätverket hos injicerande missbrukare var viktigt för att förstå deras liv och beteenden. Positionerna i dessa nätverk såg olika ut för kvinnor och män och kvinnornas droginjiceringsmetoder var troligen mer påverkade av nära personliga relationer än vad männens var. Kvinnornas relationer gjorde att de löpte större risk att dela nålar med andra. Bland kvinnorna var det även mindre troligt att injicering skedde i ensamhet och att de var mer påverkade av andra att injicera. Att bli beroende gick fortare för kvinnorna samt att det var troligare att kvinnorna jobbade inom sexhandeln och hade en missbrukande partner. I en tidigare studie undersöktes skillnader mellan könen i beteendet kring delning av nålar genom en etnografisk metod. Här noterades att delning av nålar sällan var en slumpmässig aktivitet, utan ett socialt mönster som skiljde sig åt mellan könen. Bland kvinnorna i studien var delning av nålar och andra injektionsbeteenden kraftigt påverkat av relationer med manliga partners. I en annan studie visades att kvinnor oftare delade med män, som de hade sexuella relationer med och att det oftast var så att mannen injicerade först och sedan hjälpte kvinnan att injicera med samma nål. Den sociala kontexten kunde även påverka kvinnornas förmåga att söka behandling. Nära personliga relationer, rådande normer i deras umgänge och större sociala och juridiska frågor var viktiga överväganden för kvinnor vid behandling. I studier om HIV visades att kvinnor utgör en stigande grupp och att 17% av de med HIV hade ett intravenöst missbruk. Det fanns flera faktorer kring varför kvinnor, som injicerar droger insjuknar i HIV. En faktor var oskyddad sex och då ofta på grund av den överlägsna makten och fysiska styrkan från deras sexpartner samt att dessa kvinnor ofta jobbade inom sexhandeln för att försörja både sig själv och sin partner. Kvinnorna berättade i studier om våldtäkter och våld samt att torskar betalade bättre för oskyddad sex, vilket gjorde att risken för att insjukna i HIV ökade. Dessa missbrukande kvinnor hade mindre chans än de missbrukande männen att få behandling för HIV och detta baserat på deras kön.

Svårigheterna för sjukvården och läkare, när de ska bistå kvinnor med denna problematik kan vara nedslående. Dessa kvinnor har dock rätt att få och framför allt behöver en respektfull högkvalitativ medicinsk vård, som tar med i beräkningen att ett intravenöst missbruk finns. Som med vilken annan patient är första steget att skapa en relation med förtroende och utan fördomar, där en ärlig kommunikation om droganvändning kan förekomma. Läkare borde utbilda sig i ämnet om missbrukande kvinnor som injicerar och främst om den sociala kontext, som dessa kvinnor befinner sig i samt ha ett samarbete med behandlingar som exempelvis metadonprogrammet. Tyvärr är behandling av intravenöst missbruk väldigt svårt och

misslyckanden vanligt, i alla fall i det kortare perspektivet. Det borde även ske utbildningar om skadereduktioner för att minska riskerna att insjukna i HIV eller hepatit c samt försöka förbättra patientens stödnätverk. Ett stabilare stödnätverk behövs som jobbar med att skapa relationer och ge den medicinska vård, som kvinnan behöver och skapa ett fungerande förhållande mellan läkare och kvinnan i allmänhet. Dessa förebyggande metoder skulle ge bättre förutsättningar för de kvinnor som injicerar droger samt hjälpa barn som har fötts av dessa kvinnor.

Analys

Missbruk är komplext och genom de studier som har redovisats framkommer att droganvändning är kraftigt stigmatiserande samt att missbruk ses som något okvinnligt och icke-feminint. Historien om kvinnors missbruk går tillbaka mer än 150 år. Trots att missbruket har ökat bland kvinnor och att det har funnits i alla tider har missbruk stämpats som ett manligt problem genom hela den moderna kulturen. Både kvinnor och män börjar använda droger av varierande skäl och utvecklas genom vänner, gruppsytryck eller genom experimenterande med droger. Malloch (1999) uppger i sin studie att många av skälen som kvinnorna anger till varför att de använde droger liknar de skäl som många som har ordinerats lugnande och antidepressiva mediciner anger. Många egenskaper har tillskrivits kvinnliga missbrukare. De har bland annat beskrivits som svaga, ineffektiva och i större behov av stöd. Tidigare i historien fanns uttalanden om att kvinnors missbruk handlade om självmedicinering för att stå ut med livet som kvinna. I de studier som har redovisats framkommer att kvinnor tenderar att ha ett allvarigare missbruksmönster och mer komplexa psykologiska problem samt en snabbare "missbrukskarriär" än män. Klasstillhörigheten och den sociala positionen för kvinnorna såg olika ut i de olika studierna, dock upplevdes utanförskap och exkludering. I en stor del av forskningen kring kvinnor och missbruk antas att missbruk äger rum i en miljö, som till stor del domineras av män. Skildringarna av tungt missbruk skiljer sig från missbruk av narkotikaklassade receptbelagda mediciner, då det ses som ett mer lämpligt missbruk för kvinnor och det på grund av kontrollen som utövas över kvinnan av läkare. Kvinnor som missbrukar är i regel mer osynliga än män och det på grund av att kvinnorna kämpar för att dölja sitt missbruk med hjälp av sociala attityder och att de inte missbrukar på samma öppna sätt som män. I Byqvist (2006) studie visar resultatet på att de missbrukande kvinnornas sociala nätverk till stor del bestod av andra drogmissbrukare och att endast fyra procent av kvinnorna i studien umgicks med vänner som inte brukade droger.

Social identitet.

Den sociala identiteten utgår delvis från de sociala grupper vi ingår i om medlemmarna identifierar sig med gruppen. I gruppidentitetsprocessen kan tre steg urskiljas. Det första steget är att individer kategoriserar sig som del i en social grupp och tillskriver sig en social identitet, som skiljer individen från andra grupper. I det andra steget lär sig individen de stereotypa normer som förknippas med denna identitet, för att slutligen i det tredje steget tillskriva sig dessa normer.

Kvinnors sociala interaktioner och sociala identitetsskapande sker i stor utsträckning i en grupp som består av mestadels andra missbrukare. Gruppen består ofta av individer som delar samma typ av avvikande beteende som ett sätt att "lösa" sina problem. Spänningen genom alkohol och droger, kriminalitet, antisocialt beteende och prostitution ersatte arbetslöshet, tristess och bristen på framtidstro som fanns innan. Gruppens avvikande beteenden skapar en subkultur, där dess medlemmar känner tillhörighet och gemenskap då samhället på ett eller annat sätt har svikit dem. Det kan handla om misslyckanden i att nå de mål som samhället har på vad som räknas som framgång och lycka. I gruppen skapas beteenden tillsammans med andra och

medlemmarna antar de normer som skiljer gruppen från samhället i stort. Den nya, avvikande och drogrelaterade identiteten ger en viss status inom gruppen, vilket gör att personen känner att den har hittat sin plats i samhället. I denna grupp är drogbruket en central del och drogerna skapar en samhörighet. Det är i denna grupp som identiteten som missbrukare skapas. Byqvist (2006) redovisar att bland de yngre kvinnorna, som deltog i studien visade resultatet att större delen av dem umgicks i huvudsak eller bara med andra drogmissbrukare. En anledning till detta kan vara att de levde tillsammans med eller hade en beroendeställning till en äldre man och ofta var det genom mannen som hon fick droger. Lex (1994) tar upp hur kvinnor oftare listade sociala skäl till sitt missbruk av alkohol och andra droger än vad män gjorde och ofta angav kvinnorna att deras manliga partner missbrukade och att de var ett av skälen till deras eget missbruk. Även Byqvist (1999) bekräftar att kvinnornas missbruk kan vara relaterat till mäns missbruk och då genom att kvinnan lever i en samborelation med en missbrukande man eller genom andra typer av underordning till en man. Whynots (1998) studie redovisade att kvinnors injektionsbeteenden var påverkat av deras nära relationer. Kvinnor var benägna att injicera tillsammans med andra i större utsträckning än ensamma. Det visades även att delning av nålar var kraftigt påverkat av relationer med manliga partners, kvinnorna delade ofta nålar med män som de hade en sexuell relation med och oftast var det så att mannen injicerade först för att sen hjälpa kvinnan att injicera med samma nål. Detta visar på en hierarki även i denna formation av individer.

Fortsättningsvis kan ett antagande göras att en missbrukande kvinnas sociala interaktioner och sociala identitetsskapande har droger i centrum, där de interaktioner som sker handlar om missbruk och sker med andra missbrukare. Den sociala identiteten blir genom den begränsade gruppen människor starkt förknippad med identiteten som missbrukare. Kandall & Kandall (2010) redovisar i sin studie att tidigare i historien om missbrukande kvinnor framställs kvinnor som mindre kapabla att klara av smärtsamma sjukdomar och var därför i större behov av medicinering. Det förekom reklam för att marknadsföra opiater riktad till kvinnor och reklamen målade upp kvinnan som störd av sjukdom på grund av hennes komplexa natur. Det skrevs ut opiater och kokain av diffusa anledningar, som exempelvis kvinnliga problem, kvinnlig svaghet, nervös förmåga eller för att kvinnan var hysterisk.

Historiskt har stereotypen av den missbrukande kvinnan ändrats. Under en tid var stereotypen en vit kvinna från södern av övre medelklass och ett elegant slag. Missbruksproblemen sågs inte som något hot och var snarare familjecentrerat och handlade endast om föreskrivna droger. Denna bild har förändrats över tid, men involverar nu inte en elegant medelklass kvinna utan istället svarta underklasskvinnor som lever i en fattig miljö.

Genussystemet.

I studierna som har presenterats framkommer det att många kvinnor lever ensamma eller i ett destruktivt förhållande med en partner, som även han missbrukar. Det visades även att det förekommer att den missbrukande kvinnan står i beroendeställning till en äldre man. Männen kontrollerar åtkomsten till drogerna och detta kan ses som ytterligare ett sätt på vilket män begränsar kvinnors sociala åtkomst och alternativ. De sätt på vilka kvinnor får narkotika är ofta någon form av sexuell manipulation eller direkt prostitution. I slutet av 1960-talet var två tredjedelar av alla som missbrukade narkotikaklassade mediciner kvinnor. I en del av studierna menades att sexism hade en betydande roll, när det kom till detta utbredda missbruk bland kvinnor. Det handlade exempelvis om läkarens attityd mot sina kvinnliga patienter och utskrivningen av olika narkotikaklassade preparat. Det visades att genom hela 1970-talet fortsatte kvinnor att vara överrepresenterade, när det handlade om missbruk av receptbelagda läkemedel (Kandall & Kandall, 2010).

I den studie som Lander (2003) har utfört visade resultatet på att de missbrukande kvinnorna i studien lade ner stor möda och omsorg på sitt utseende. Det handlade om att vara rätt och ses som en respektabel kvinna. Föreställningen om att droger och drogbruk ses som maskulint och att en kvinna som missbrukar ses som icke-feminin var de missbrukande kvinnorna medvetna om och därför var det extra viktigt för dessa kvinnor att inte se ut som missbrukare. Det handlade om att klä sig rätt, dölja stickmärken och tecken på misshandel, ta hand om tänderna, använda lagom med smink och värna om utseendet för att inte ses som en dålig och fallen kvinna. Det framkom tydligt i berättelserna att genussystemet var starkt i missbrukarkretsar. För kvinnorna handlade det om att underordna sig andras önsknings och tillgodose andras behov. Att mannen var dominerande i dessa kretsar visar sig inte bara genom att det är betydligt fler män som missbrukar än kvinnor, utan även genom att kvinnor ofta utnyttjas i missbrukarkretsar. Kärleksrelationerna var ett sätt för kvinnorna att bekräftas som goda kvinnor, även om deras kärleksrelationer i flera fall innehöll våld. Även Malloch (1999) visar genom sin studie på att kvinnor, som missbrukar påverkas av de sociala konstruktionerna av kvinnlighet.

Genussystemet är en ordningsstruktur av kön och denna grundläggande ordning ses som en förutsättning för andra sociala ordningar. Ordningen av människor i genus har blivit basen för de sociala, ekonomiska och politiska ordningarna. Systemets två bärande principer eller logiker är 1) I-särhållandets tabu, dvs. att manligt och kvinnligt inte bör blandas och 2) hierarkin, dvs. att mannen är norm för det normala och allmängiltiga. Det är ur detta I-särhållande, som den manliga normen legitimeras och detta utan att ifrågasättas. I-särhållandets lag anses återfinnas överallt och den strukturerar sysslor, platser och egenskaper.

Att föra sig som kvinna och att vara en bra kvinna är problematiskt, då missbruk ses som ett icke-feminint beteende. En viktig del i att vara en respektabel kvinna är moderskapet, då antagandet om modersinstinkt som naturligt är en uppfattning som har följt kvinnor genom historien. En viktig aspekt i att vara en bra kvinna är moderskapet och att kvinnan ska ha moderskänslor och vara omhändertagande för att ses som just kvinna. För en missbrukande kvinna är moderskapet problematiskt. Missbrukande kvinnor får sällan och aldrig behålla vårdnaden om sina barn. Moderskapet är en del i kvinnokontrollen som grundar sig i sexism, där underklasskvinnor ses som "fallna kvinnor".

Slutsatsen som kan dras här är att kvinnornas sociala identitet skapas genom den grupp av människor de har i sin umgängeskrets, vilket i många fall handlar om andra individer som missbrukar. Dessa individer kan vara deras partner, partners vännerna och deras flickvännerna. Den grupp som skapas av dessa missbrukande individer har egna normer och ger sina medlemmar en känsla av säkerhet, dvs. säkerhet av att omges med likasinnade och att det finns droger. Kvinnorna känner en gemenskap och samhörighet som inte finns med andra individer, då kontakt med icke-missbrukande individer är begränsad till myndigheter och kanske en sporadisk kontakt med familj. Kvinnornas självbild påverkas av den sociala situationen, som de befinner sig i och det påverkar deras handlingsutrymme i samhället. De missbrukande kvinnorna kan känna sig utestängda från samhället, övervakade och misstänktliggjorda i egenskap av att de har stämplats som missbrukare. Övervakningen, i sig, kan, i sin tur, grunda sig i att de är kvinnor och att den missbrukande kvinnan kan fara illa.

Diskussion

Syftet med föreliggande examensarbete var att belysa hur missbrukande kvinnors sociala identitet påverkas av den omedelbara sociala kontexten, samt hur kvinnors sociala underordning i samhället kan befästa ett destruktivt socialt identitetsskapande. De frågeställningar som ämnades besvaras var vilka huvuddragen i tidigare forskning gällande missbrukade kvinnors sociala interaktioner och identitetsskapande var, samt hur missbrukande kvinnors sociala identitetsskapande kan tolkas ur ett socialpsykologiskt perspektiv och ett genusperspektiv. De studier som redovisades i resultatavsnittet ger en bild av att missbrukande kvinnors sociala identitet skapas genom relationer med andra missbrukare. De interaktioner som den missbrukande kvinnan har är främst med andra missbrukare eller med en person från en myndighet. Identiteten som missbrukare skapas i den grupp av andra missbrukare som kvinnan ingår i. Denna subkultur kan skapas genom att dessa individer kommer samman och antar egna normer och regler, som skiljer gruppen från samhället. I denna grupp ses missbruket som en statussymbol och ofta hos de män som tillhandahåller och handlar med droger. Det framkom att den sociala underordningen av kvinnor är tydlig i dessa grupperingar, då många missbrukande kvinnor är direkt beroende av en man. Männerna tillhandahåller drogerna och det är vanligt att en missbrukande kvinna lever med en man som missbrukar. Mannen och hans vänner blir därmed den konstellation av människor som kvinnan umgås med. Även inom missbruk är mannen normen och det normala, där missbruk således ses som maskulint.

Valet av att använda studier från olika länder kan ifrågasättas. Valet grundar sig i att de behandlar västvärlden, vilket gör att liknande samhällsnormer finns. Det kan dock förekomma brister i terminologin, då de engelska texterna har översatts till svenska. Överlag genererade resultaten relevant data även om studie 6 avviker från resterande studier. Valet att använda denna studie var för att Warner, Weber och Albanes (1999) visade att även i ung ålder finns oskrivna regler när det handlar om kvinnor som missbrukar samt att kvinnor är medvetna om vikten av kropp och utseende för att bli accepterade som respektabla.

De artiklar som var av relevans för arbetet gav goda resultat, även om de artiklar som har använts bara är en bråkdel av de vetenskapliga artiklar som finns inom området missbrukande kvinnor. Föreliggande arbete ger inte en fullständig bild av problematiken, då ämnet är brett och arbetet har fått begränsas till specifika infallsvinklar.

Reliabiliteten och validiteten i detta arbete är relativt låg på grund av att tolkningen av artiklarna har skett med grund i socialpsykologiska och genuspsykologiska teorier kombinerat med ett filosofisk förutsättande. Det är även problematiskt då artiklarna i föreliggande arbete innefattar respondenter som tillhör en specifik grupp och det finns alltid risker med att en respondent inte är ärlig i sina svar. Antalet artiklar är för litet i antal för att kunna ge en samlad bild av forskning som finns inom området. Slutsatserna bli allmänna och kan inte ses som generella slutsatser för detta område.

Framtida forskning

Genom att analysera fler studier om missbrukande kvinnor och deras sociala identitetsskapande med ett bredare perspektiv kan ytterligare forskning inom området göras, som senare kan ligga till grund för fältstudier i ämnet. Fältstudier skulle kunna genomföras med missbrukande kvinnor i Sverige för att på så sätt få en bredare kunskap om de förhållanden som råder i Sverige bland missbrukande kvinnor. Genom en bredare litteraturstudie eller fältstudie skulle kunna visa hur den missbrukande livsstilen utvecklas och hur dessa missbrukande kvinnors utsatthet skapas av de sociala konstruktioner som råder i samhället skulle kunna analyseras. Genom denna förståelse kan sedan konkreta metoder utvecklas för hjälpande och stödjande insatser.

Referenser

- Allgulander, C. (2008). *Introduktion till klinisk psykiatri*. Lund: Studentlitteratur.
- Bogren, A. (2011). Drogbruk och kön. Några reflektioner om sexualitet, identitet och kropp. I I. Lander, T. Pettersson, & E. Tiby (red.) *Feminiteter, maskuliniteter och kriminalitet – Genusperspektiv inom svensk kriminologi*. (uppl. 1:8, s 291–322) Lund: Studentlitteratur.
- Byqvist, S. (1999). Criminality among female drug abusers. *Journal of Psychoactive Drugs*, 31(4), 353–362. doi: [10.1080/02791072.1999.10471765](https://doi.org/10.1080/02791072.1999.10471765)
- Byqvist, S. (2006). Drug-abusing women in sweden: Marginalization, social exclusion and gender differences[dagger]. *Journal of Psychoactive Drugs*, 38(4), 427–440.
- Heiling, M. (2004). *Beroendetillstånd*. Lund: Studentlitteratur.
- Hirdman, Y. (1988). *Genussystemet: teoretiska funderingar kring kvinnors sociala underordning*. Uppsala: Maktutredningen.
- Kakko, J (2011). *Heroinberoende*. Stockholm: Liber AB.
- Kandall, S., & Kandall, S. R. (2010). Women and drug addiction: A historical perspective. *Journal of Addictive Diseases*, 29(2), 117–126. doi: [10.1080/10550881003684491](https://doi.org/10.1080/10550881003684491)
- Lander, I. (2003). *Den flygande maran: En studie om åtta narkotikabrukande kvinnor i Stockholm* (Doktorsavhandling). Hämtad från <http://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A198985&dswid=1395>
- Lex, B. W. (1994). Alcohol and other drug abuse among women. *Alcohol Health and Research World*, 18(3), 212.
- Malloch, M. S. (1999). Drug use, prison, and the social construction of femininity. *Women's Studies International Forum*, 22(3), 349–358.
- Tajfel, H. (1982). Social psychology of intergroup relations. *Annual Review of Ppsychology*, 33,1–39.
- Warner, J., Weber, T. R., & Albanes, R. (1999). 'Girls are retarded when they're stoned.' marijuana and the construction of gender roles among adolescent females. *Sex Roles: A Journal of Research*, 40(1/2), 25–43.
- Whynot, E. M. (1998). Women who use injection drugs: The social context of risk. *Canadian Medical Association Journal*, 159(4), 355–358.

Bilaga

Översikt valda artiklar

Artikel	Problem/syfte	Metod	Resultat	Diskussion
<p>Titel: Drug-abusing women in sweden: Marginalization, social exclusion and gender differences. Författare: Byqvist, S. Tidskrift: <i>Journal of Psychoactive Drugs</i>, 38(4), 427-40. Årtal: 2006</p>	Att se på skillnader mellan könen när det kommer till missbruk samt undersöka den missbrukande kvinnans sociala situation.	Case-finding samt att det till grund för studien låg en kvantitativ epidemiologisk studie.	Resultatet visar på att skillnader förekommer mellan könen samt att kvinnornas sociala situation var av varierande karaktär då det kom till arbetssituation, kriminalitet, bostad och sociala relationer.	Denna studie kan inte tolkas som en komplett förklaring av drogmissbruk, då syftet var att endast undersöka problematiskt drogmissbruk.
<p>Titel: Women and drug addiction: A historical perspective. Författare: Kandall, S., & Kandall, S. R. Tidskrift: <i>Journal of Addictive Diseases</i>, 29(2), 117-126. Årtal: 2010.</p>	Undersöka missbruk bland kvinnor genom historien.	Litteraturstudie	Resultatet visar på att missbruk bland kvinnor har förekommit i över 150år.	Att missbruka är ett manligt fenomen är en felaktig bedömning då missbruk bland kvinnor återfinns i historien så långt tillbaka som 150år.
<p>Titel: <i>Den flygande maran: en studie om åtta narkotikabrukande kvinnor i Stockholm.</i> Författare: Lander, I. Diss. Stockholm : Univ. Årtal: 2003</p>	Beskriva missbrukande kvinnors liv, levnadsförhållanden, och handlingsutrymme som resultat av social exkludering.	Etnografisk studie, intervjuer och fältstudier genom en socialkonstruktivistisk ansats.	Resultatet av studien visade på att kvinnorna var medvetna om sina svårigheter bundna till social position, genus, normalitet och avvikelse.	Resultatet ska inte ses som en direkt sanning, utan det handlar om dessa åtta kvinnors upplevelser och egna berättelser.
<p>Titel: Criminality among female drug abusers. Författare: Byqvist, S. Tidskrift: <i>Journal of Psychoactive Drugs</i>, 31(4), 353-362. Årtal: 1999.</p>	Målet med studien var att se hur det kriminella beteendet hos kvinnliga narkomaner skiljde sig från männens och om kvinnor också faller in i märkbara subkulturella grupperingar.	Intervjuer samt insamling av data från polisens brottsregister.	Resultatet av studien visade på att omfattningen av kriminalitet var lägre bland kvinnor än bland män. De sociala kontakterna var i huvudsak begränsade till andra missbrukare och majoriteten av båda könen hade daglig kontakt med andra missbrukare.	Studiens resultat begränsades då kvinnorna som studerades var en liten utvald grupp. Gruppen som deltog visade på skillnader mellan män och kvinnor som missbrukare, men det ska inte ses som en sanning pga av urvalet.

<p>Titel: Drug use, prison, and the social construction of femininity. Författare: Malloch, M. S. Tidskrift: <i>Women's Studies International Forum</i>, 22(3), 349-358. Årtal: 1999</p>	<p>Undersöka effekterna av sociala konstruktioner av kvinnlighet hos en grupp narkotikamissbrukande kvinnor.</p>	<p>Kvalitativa intervjuer</p>	<p>Att vara missbrukande kvinna är komplext. Studien visar att sociala konstruktioner av kvinnlighet påverkar alla kvinnor och även kvinnor som definieras som avvikande.</p>	<p>Betydelsen av sociala konstruktioner ledde till särskilda beteenden och kontroll av platser accepterade för kvinnor.</p>
<p>Titel: 'Girls are retarded when they're stoned.' marijuana and the construction of gender roles among adolescent females. Författare: Warner, J., Weber, T. R., & Albanes, R. Tidskrift: <i>Sex Roles: A Journal of Research</i>, 40(1/2), 25-43 Årtal: 1999</p>	<p>I denna studie behandlas varför unga kvinnor använder mindre marijuana än unga män</p>	<p>Intervjuer</p>	<p>I studien visades på hur kvinnor och män ser på användandet av marijuana ur olika perspektiv och på hur oskrivna regler gör att kvinnor begränsas i sitt användande i större utsträckning än män.</p>	<p>Det erhöles inte någon slutgiltig sanning, det handlade om en utvald grupp även om de hade kunnat representera en större population.</p>
<p>Titel: Women who use injection drugs: The social context of risk. Författare: Whynot, E. M. Tidskrift: <i>Canadian Medical Association Journal</i>, 159(4), 355-8. Årtal: 1998</p>	<p>I denna studie behandlas de problem och frågor som är specifika för kvinnor som injicerar droger.</p>	<p>Case-finding samt att det till grund för studien låg en kvantitativ epidemiologisk studie.</p>	<p>Resultatet visar på brister i den vård som kvinnor med denna problematik behöver samt hur utsatta dessa kvinnor är.</p>	<p>Sjukvården har svårigheter med stödnätverk och att skapa relationer och ge den medicinska vård, som kvinnan behöver samt att det behöver skapa fungerande förhållanden mellan läkare och dessa kvinnor.</p>

